

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове
на д-р Екатерина Атанасова Дамянова,
гл. асистент при Катедрата по Библиистика в Богословския факултет
при Софийския университет “Св. Климент Охридски”,
кандидат за доцент по професионално направление 2.4. Религия и
теология (библиистика – библейска археология), по обявения
конкурс в ДВ, бр. 7 от 24.01.2014 г.

Рецензент:

проф. дбн Емил Трайчев Стоянов

Богословски факултет на Софийския университет

“Св. Климент Охридски”

В изпълнение на заповед (№ РД 38-120/12.03.2014 г.) на Ректора на
СУ „Св. Климент Охридски” проф. дин Иван Илчев и решение на
Научния съвет на Богословския факултет, протокол № 8 от 20
февруари 2014 г.

1. Представената за рецензиране богословска продукция на д-р
Екатерина Атанасова Дамянова може да бъде степенувана и съответно
анализирана по научна стойност, както следва:

1.1. Монографията „Материална култура на Палестина през Римския
период (63 г. пр.Хр. – 70 г. сл.Хр.)” (223 с.) е посветена на дискуссионния
въпрос за промените, които настъпват в Палестина в рамките на
изследвания период, засягащи институциите, важни центрове в Палестина,
както и политико-религиозните движения, партии и секти. С помощта на
библейско археологичния инструментариум се прави опит да се оцени по

нов начин взаимодействието на библейския свят с политиката и културата на Рим. Наистина от век насам в старозаветната наука историята на древния Израил и въпросите, свързани с ранното християнство, е постоянна тема за изследвания сред библеистите в православния свят, сред римокатолическите и протестантските богословски среди. Това вече предпоставя значението и актуалността на монографичната тема на Е. Дамянова. За целта авторът проследява и критично ползва основната литература по въпроса, която отразява историческото развитие, конфесионалните подходи и църковната традиция в тази област на старозаветната библеистика. В тази връзка трябва да се подчертае, че в рамките на отечественото ни богословие (след задълбочения труд на о. проф. Н. Шиваров „Библейска археология”, София, 1992) налице е първо по рода си изследване, в което от православно-богословски позиции аргументирано се предлага изложение в интердисциплинарен план и опит за всестранно, систематично и цялостно изследване на проблематиката. Това спомага за високата стойност на монографията, която е сериозен библейско-археологичен принос в нашите условия и може да служи за научно-богословски справочник благодарение на анализирания работни хипотези, привлечения богат археологичен, изследователски и изворов материал със съответни изводи.

Редом с това обаче, са допуснати неясни изрази и цитирания (с. 42-43, 44, 48, 77, 86, 92, 115, 119, 142), неотстранени грешки при компютърната текстообработка и някои езикови граповини (с. 13, 21, 44, 47, 49, 51, 52, 55, 57, 65, 76, 84, 87, 88, 89, 90, 92, 97, 106, 111, 133, 135, 138, 140, 142, 144, 145, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 160, 162, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 176). Освен това цитираната литература би могла да се разшири с трудове на съвременни гръцки (Αγουρίδης, Σ. Ιστορία των Χρόνων της Καινής Διαθήκης. Θεσσαλονίκη, 1980; Eiusdem. Ιστορία της θρησκείας του Ισραήλ. Αθήναι, 1995;

Γαλάνης, Ι. Το ιστορικό πλαίσιο της Καινής Διαθήκης. Θεσσαλονίκη, 1991;

Φιλιππίδου, Α. Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης. Αθήναι, 1958;

Ζαππας, Θ. Κ. Ιστορία της εποχής της Καινής Διαθήκης. Αθήνα, 2005) и някои руски (Сорокин, В. Историко-культурный контекст Ветхого Завета; Грушевой, А. Г. Иудеи и иудаизм в истории Римской республики и Римской империи. СПб., 2008) изследователи по третираната тема, както и водещите изследвания на Perowne, S. G. The Life and Times of Herod the Great. London, 1956; Schalit, A. Koenig Herodes. Der Mann und sein Werk. Berlin, 1969; Richardson, P. Herod: King of the Jews and Friend of the Romans. Edinburgh, 1999; Smallwood, E. M. The Jews under Roman Rule: From Pompey to Diocletian. Leiden, 1976; Sherwin-White, A. N. Roman Society and Roman Law in the New Testament. Oxford, 1963; Tcherikover, Y. Hellenistic Civilization and the Jews. Philadelphia, 1959; Hengel, M. Judentum und Hellenismus : Studien zu ihrer Begegnung unter Beruecksichtigung Palaestinas bis zur Mitte des 2 Jh.s v.Chr.. Tuebingen, 1973.

Тези и други критични бележки (които в детайли бих споделил с автора) имат принципен характер и целят коригирането и подобряването на отпечатаната вече в Университетско издателство монография и с нищо не накърняват ценността ѝ на действителен принос в библейската наука у нас.

1.2. Библиографският справочник „90 години Библистика в България” (128 с.) е изключително сполучливо и полезно пособие, претендиращо да представи почти едновековното научно наследство на българската православна библистика. Принципно погледнато, справочникът е солиден принос с оглед не само на учебно-преподавателската дейност в Богословския факултет, но и във връзка с научните достижения и помощ в бъдещи търсения на различни съобразно специалността изследователи в сферата на хуманитаристиката (filologia

sacra, археология, история и т.н.). Справочникът е свидетелство за безспорното и компетентно присъствие на библейската богословска проблематика в общността на факултетите не само на Софийския университет (за кого този труд е ценен дар по случай 125-годишнината от основаването му), но и в цялата българска наука. Въпреки незначителните грешки и пропуски съставителят като цяло се е справил блестящо с поставената задача.

1.3. От особена важност за библеистиката е актуализирането на библейска проблематика през погледа на съвременността. В тази връзка в кратка студийна форма са разработките на Е. Дамянова, изградени върху изследванията на редица съвременни немски и английски автори: „Теокрацията като демокрация? (възможност за библейски поглед)” и „Падането на Ниневия и Вавилон – история и настояще”. Налага се общото впечатление, че авторът не само владее аргументирания научно-богословски анализ, но умее да пише есеистично и раздвижено, интригуващо и интелигентно - обстоятелство, което придава четивен характер на публикациите му.

1.4. Някои публикации са посветени на въведителни за библейската археология теми от методологичен характер („Предизвикателства пред библейската археология в началото на 3-то хил. сл.Хр.”), някои „сензации” във връзка с теми като историческата достоверност на Христовото възкресение или местоположението на Ноевия ковчег (“The Black Sea as an opportunity for Biblical Studies” и „Гробът на Христос – предизвикателство за постмодерния човек”), или с оглед оповестяването на артефакти в тяхната музейна среда („Музеят като среда за православно образование”). Те отговарят на настоящите научно-богословски търсения и положително се вграждат в библейската традиция у нас в апологетичен план.

1.5. Научното съобщение в Сборник с доклади от научна конференция с международно участие (СУБ Стара Загора 1-2 юни 2006 г.), разработките

„Възнесение Христово” и „Възкресение Христово” (в Сборник за кандидат-студенти), както и публикациите в тематичния план на старобългаристиката и Кирило-Методиевистиката, нямат богословско-приносен характер, а представляват резюмета на научните постижения в съответните области и са адаптирани към нуждите на широк кръг читатели. По-скоро те са израз на желанието на автора да разглежда статийно, в православен дух определени библейски проблеми.

2. Анализиранията по съдържание, специфика и научна стойност продукцията на Екатерина Дамянова, която я откроява като зрял богослов в областта на библеистиката с точна, наситена фраза, ясен и плавен стил, не е изолирана сама по себе си. Тази научно-изследователска активност в правилна доза се съчетава с учебно-преподавателска активност в Катедрата по библеистика: две години хоноруван асистент (2001-2002), редовен асистент (2002-2004), ст. асистент (2007-2007) и гл. асестент от 2007 г. успоредно с това през 2001-2002 г. тя успешно води възложените ѝ упражнения по Библейска археология и Тълкуване на Свещ. Писание на Стария Завет към Пловдивския университет „Паисей Хилендарски”, филиал „Любен Каравелов” гр. Кърджали. Като гл. асестент чете лекции по основните дисциплини в Катедрата по библеистика – Библейска археология и История на новозаветната епоха в Софийския Богословски факултет. Този широк спектър учебна заетост задълбочава нейната библейска култура. При това от съществено значение е участието ѝ в редица проекти към НИС при Софийския университет, както и международния проект на института по география към Хайделбергския университет по програма на ЕС със заглавие „The Changing Religious Landscape in Europe” (2003-2007).

От 13 години непосредствено наблюдавам усилените научни търсежи и занимания на Е. Дамянова. Характеризирайки цялостното ѝ формиране, следва да се посочи, че тя се налага като надежден научен

работник с богословски идеализъм и сериозност, като талантлив преподавател с усвоен вече педагогически опит, етичен и изискан сред университетската общност от преподаватели и студенти. Решаващи за цялостната ѝ подготовка и авторитет са специализациите ѝ в чужбина в областта на старозаветната библеистика: Германия, Австрия и Гърция, както присъдената ѝ образователно-научна степен “доктор” (2011 г.).

Тук обаче следва специално да се изтъкне, че творческите изяви и приноси на Е. Дамянова не са нещо случайно или проява на индивидуализъм. Те трябва да се оценяват единствено на фона на утвърдените от 90 години насам научни традиции на библеистиката в Богословския факултет при Софийския университет. Касае се за развиващ се и обогатяващ се православно-богословски, преподавателски континуитет на Катедрата по Библеистика с оглед на авторитетните ѝ основатели и ерудирани сътрудници проф. Иван Марковски, проф. Боян Пиперов, о. проф. Николай Шиваров и проф. Славчо Вълчанов.

Нямам общи публикации с кандидата.

3. Въз основа на предложените оценки и констатации отстоявам заключението си, че д-р Екатерина Атанасова Дамянова е достойна за научното звание “доцент” по теология, профил Библейска археология. Затова по съвест препоръчвам пред почитаемите членове на Научния съвет на Богословския факултет при Софийския университет “Св. Климент Охридски” да бъде заслужено избрана за доцент при Катедрата по Библеистика.

30.05.2014 г.

София